

FİNANSAL OKURYAZARLIK: AĞRI ESNAF VE SANATKÂRLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA FINANCIAL LITERACY: A CASE STUDY OF AGRICULTURE BUSINESS OWNER

Selami GÜNEY*

Halil TANYILDIZI**

Öz

Günümüzde ana akım iktisat anlayışı kapsamında şekillenen marjinalist davranışların rasyonelliği, bireylerin, fayda maksimizasyonu çerçevesinde bir takım finansal kararlar almasını gerektirmektedir. Bu kararlar verilirken kuşkusuz finansal bilgi ön plana çıkmaktadır. Kişilerin, doğru finansal araçlara yönelme anlamında, daha etkin karar verebilmeleri finansal bilginin hem mikro hem de makro anlamda önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, söz konusu finansal bilginin ölçülmesine yönelik olarak, Ağrı ilimizde faaliyet gösteren küçük işletmelere bir anket uygulanmıştır. Çalışmada 66 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Çalışma sonrasında katılımcıların temel düzeyde finansal okuryazar oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Bilgi, Ağrı.

Abstract

The rationality of marginalized behavior, which is shaped in the context of main stream economics today, requires individuals to make a number of financial decisions within the framework of maximizing utility. The ability of people to make more effective decisions in the sense of turning to the right financial instruments reveals the importance of financial information in both micro and macro sense. In this study, to measure the financial information, a questionnaire was applied to small businesses operating in the province of Ağrı. A sample of 66 people was used in the study. At the end of the study, the participants reached the main level of financial literacy.

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Financial Information, Ağrı

GİRİŞ

Bir düzen ve amaç çerçevesinde hareket eden parçaların oluşturduğu bütün olarak tarif edebileceğimiz sistem, içinde yaşadığımız ekonomik ortamın tanımını

> Makale Gönderim Tarihi: 13 Ocak 2018

* Doç. Dr. Erzincan Üniversitesi, İİBF/işletme, slmguney@hotmail.com

** Öğr. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, htanyildizi@agri.edu.tr

yapabilmek için kuşkusuz iyi bir model imkânı sunmaktadır. Fon arz edenlerin ve fon talep edenlerin bulunduğu finansal sistemi bu genel ekonomik yapının alt bir sistemi olarak kabul edebiliriz. Bu minvalde, sistemin fon arz eden ya da fon talep eden tarafında yer alanların, etkin ve doğru kararlar ile hareket etmeleri sistemin bütünü için çok büyük öneme sahiptir. Birey için, bir ev sahibi olmak, araba sahibi olmak daha genel bir ifade ile yüksek refah düzeyi taleplerinin bir yüzü, devamlı olarak finans, finansman kavramlarına bakmaktadır. Çünkü ihtiyaçların karşılanabilmesi bir kaynak ile mümkün olmaktadır. Bu kaynakların temini noktasında yapılacak bir yanlış, telafisi zor birtakım problemlere yol açabilmektedir. Diğer bir açıdan ise tasarruflarını değerlendirmek isteyen bireylerin birikimlerini ziyana uğratmayacak finansal araçlara yatırım yapmaları hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, finansal okuryazarlık kavramı, finansal karar almak durumunda olanların finansal eğitimini ön plana çıkaran, finansal bilgiyi odak noktasına koyan bir çatı kavram olarak ortaya çıkmaktadır. ACCA (Tescilli Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği) 2014 raporunda bu durum, “gelişmiş ülkelerde artan hane halkı yükümlülükleri, az seviyede olan emeklilik yatırımları ve karmaşıklaşan finansal ürünler, finansal eğitimi zorunlu kılmaktadır” şeklinde ifade edilmektedir (ACCA,2014).

Gerçekten de kişilerin borçlanma durumlarından, yatırım kararlarından sağlık harcamalarından, emekliliğe kadar geniş bir yelpazede etkisi bulunan finansal okuryazarlık, adeta bir ‘ekonomik know-how’ görünümü ortaya koymaktadır.

Bu ‘ekonomik know-how’ın, büyük işletmelere danışman kuruluşların ya da işletme bünyesinde yer alan finans departmanlarının uzmanlık hizmeti vermekte oldukları düşünülürse daha çok bireyi merkeze alan bir niteliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu bireysel dairenin içerisine, pekâlâ, hane halkları ile birlikte kişisel gayretleri ile ayakta kalmaya çalışan esnaf sanatkârlar ve küçük işletmeler de dâhil edilebilir. Çünkü ekonomik hayatın içerisinde, işveren paydasının neredeyse %95’ini oluşturan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin yatırım ve borçlanma durumlarının, sistemin selameti için taşıdığı önem ortadadır.

Yukarıda sunulmaya çalışılan zemin üzerinde yürüttüğümüz çalışmamızda, Ağrı ilindeki mikro işletme sahiplerinin finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, kuramsal ve kavramsal olarak oluşturulan çerçeve içerisinde, finansal okuryazarlığın bazı ülkeler ile ülkemizdeki durumu hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Ağrı ilimizin sosyo-ekonomik bir tanıtımına da yer veren çalışmamız, Ağrı ilimizin Merkez ilçesinde yürüttüğümüz anket uygulaması sonuçlarının işlendiği son bölüm ile tamamlanmaktadır.

1. Kuramsal Çerçeve

Finansal sistem ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ilgi görmeye başlaması ilk defa Schumpeter ile olmuştur (Ağır ve Diğ., 2009). Schumpeter(1912); “işleyen bir finansal sistemin, üretimin etkinliğini ve verimliliğini finansman temini sağlayarak olumlu anlamda etkileyebileceğini” söylemektedir. Gelişmiş bir finansal yapının, transformasyon (dönüştürme) özelliği ile tasarruf sahipleri ile kaynak ihtiyacı olanlar arasındaki miktar ve vade uyumsuzluğunu gidermesi, her iki tarafın ilişkilerinin kolaylaşmasını sağlamaktadır (Gurley ve Shaw’dan aktaran, Ağır ve Diğ.,2009). Buradan hareketle, gelişmiş bir finansal sistem ile ekonomik kalkınma arasındaki etkileşimin doğru yönlü olduğu öne sürülmektedir. Literatürde, arz öncüllü olarak sınıflandırılan bu hipotez, ilerlemiş bir finansal sistemin ekonomik kalkınmayı artırdığını öne sürerken, talep takipli hipotezin ise ilişkinin seyrinin, ekonomik büyümeden finansal gelişmeye doğru olduğu yönünde bir iddiası vardır (Aslan ve Küçüksoy,2006). Ancak, finansal mimarinin, yeni teknolojilerin revaç görmesi ve sermaye birikiminin oluşabilmesi için kaynak temininde bulunma işlevi üstlenmesinden dolayı, ekonomik büyüme sürecinde önemli bir unsur olduğu ortadadır (Aslan ve Küçüksoy,2006). Ekonomik büyüme hedefine ulaşmak için, ekonomi politikalarını, özellikle 1980’lerden sonra serbest dış ticaret ve sermayenin teknoloji marifetiyle kazandığı akışkanlık üzerine bina eden ülkeler, finansal sistemin önemini her defasında daha çok anlamalarına neden olan acı tecrübeler ile yüz yüze kalmışlardır. Bu krizleri, kucağında büyüten bankalar ile müşterileri arasında ‘vekillik problemi’nin dayandığı asimetrik bilgi, bankaların müşterilerinin kaynaklarıyla aşırı risk almaları sonucunu doğurabilmekte ve

yönetilemez noktalara savrulabilmektedir (NcubeveSenbet'den aktaran, Ağır ve Diğ.,2009). Bu bağlamda, duygusal açlık içerisindeki kitlelerin finans kuruluşlarının kredi kartı ve kredi pazarlama politikaları karşısında, savunmasız kaldığını söylemek mümkündür. 2008 yılında eşik-altı (sub-prime) mortgage kredilerinin menkul kıymetleştirilmesi nedeniyle sistemin sürüklendiği finansal krizin dünya genelinde reel piyasalarda oluşturduğu zararın bıraktığı mirasta, finansal kuruluşların dizginlenmesi gereken bu risk iştahının da payını görmek gerekmektedir.

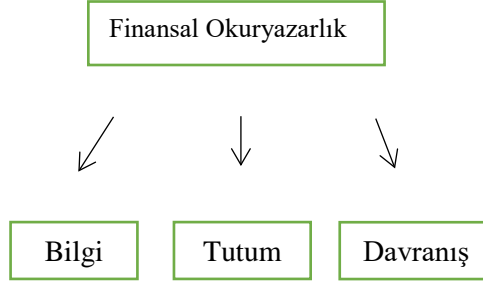
Bu açıdan bakıldığında, ekonomik kalkınma yolunda vazgeçilemeyen bir araç olan finansal sistemin zayıf taraflarını tahkim etme anlamında ekonomik aktörlerin basiret sahibi olmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar daha bir anlam kazanmaktadır. Finansal okuryazarlık, doğru ve verimli finansal karar verme kabiliyeti kazanmış ekonomik aktörler ile gözetleme ve denetleme mekanizmalarını adeta tabana yayan bir içerik kazanmaktadır. 2014 yılında yayımlanan bir genelgede; gerek erişim düzeyi açısından, gerek duyarlı ürün kullanımı açısından tüketicilerin bilinçlenmesi, ayrıca hatalı uygulamalardan muhafaza edilmeleri finansal piyasaların refah kaybına neden olmadan gelişebilmesi amacı için çok önemlidir denilerek, bu amaca yönelik, bir takım ön hazırlıkların başarılı olabilmesinin ise tüm tarafların katkılarına gerektirdiğine işaret edilmektedir (5 Haziran 2014,Resmî Gazete Sayı: 2902). Bu genelgenin yansıması olan uygulamalara, Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (INFE) ve OECD tarafından hazırlanan ve G20 ülkelerine ilaveten 100'ü aşkın ülke tarafından kabul edilen 'Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi Üst Düzey İlkeleri' örnek olarak gösterilebilir (TCMB,2014). Bu ilkelerin, ekonomi aktörlerinden zayıf halka diyebileceğimiz bireylerin ve küçük işletmelerin finansal eğitimi üzerine odaklanmış gözüktüğünü söyleyebiliriz.

Kuramsal olarak sunduğumuz bu çerçeve içerisinde ekonomik kalkınmayı sağlayabilmenin doğru finansal kararlar verilebilmesine, doğru finansal kararlarında bir finansal eğitime bağlı olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Ancak, unutulmaması gereken bir nokta vardır. Finansal bir karardan bahsedebilmek için öncelikle bir finansal erişimin mevcut olması gerekmektedir. Finansal erişimin,

yukarıda bahsedilen bütün gerekliliklerin yüzünü ve yönünü çevirdiği ekonomik kalkınma hedefinde taşıdığı öncelikli önem, ortadadır. Bilhassa gelişmekte olan ülkeler için, finansal sistemin teorideki olumlu katkısının somutlaşıp uygulamaya yansımaları ancak finansal erişim ile mümkün olabilecektir.

Finansal erişimin açtığı pencere ile görünür olan finansal okuryazarlığın sac ayaklarını oluşturan; finansal tutum, finansal davranış ve finansal bilgi unsurlarına ilaveten finansal eğitimin de yer aldığı, konu ile ilgili kavramların tanımına, aşağıda yer verilerek bir kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Finansal Okuryazarlık

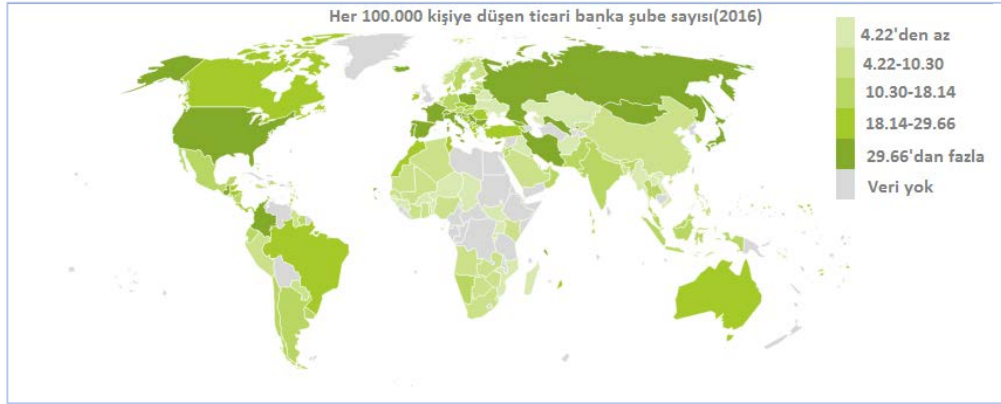

Kaynak: TEB, 2015

Finansal erişimin tanımını en kapsayıcı olarak ‘finansal ürünlerin kullanımı sözü konusu olduğunda, tüketicilerin, ürünlerin aşırı pahalılığı gibi veya fiyat haricinde birtakım engeller ile yüzleşmek zorunda kalmamaları’ şeklinde yapabiliriz. Finansal erişimin oranı ise, bir finansal kuruluşta, (bono, kredi kartı, mevduat, vs.) herhangi bir hesabı olan bireylerin toplam nüfusa bölünmesi ile hesaplanmaktadır (TCMB,2011). Bu doğrultuda, Şekil2.’de sunulan görsel üzerinden konu ile ilgili bir okuma yapacak olursak; dünya ölçeğinde bireylerin finansal ürünlere erişimi bilhassa belli alanlarda hayli sınırlı gözükmektedir. Her 100.000 kişiye düşen ticari banka şube sayısının 4 adetle sınırlı olduğu ülkeler mevcuttur. Ekonomik kalkınma ile finansal gelişmenin birbirlerinin adımlarını takip ettiği düşünülürse, erişimi düşük ülkelerin bu engeli aşmaları büyük önem arz etmektedir. Türkiye, görselde finansal erişimi düşük en alt üç grubun üstünde yer almaktadır. Bir açıdan ülkemiz için olumsuz olarak değerlendirilebilecek bu durum, başka bir açıdan taşıdığı potansiyel nedeniyle bir fırsat olarak da

görülebilmektedir. Söz konusu fırsatın kullanılmasının sağlayacağı faydayı, bir akademik çalışmanın ulaştığı şu sonuç üzerinden okuyabiliriz: Hindistan'ın köy ve kasabalarında, finansal erişimin yüzde 1 artırılması sonucunda fakirliğin yüzde 0.34 azaldığı görülmüştür (TCMB,2014). Bu açıdan bakıldığında, finansal sistemin gelişmesi, finansal hizmetlerin sınırlarını genişletmekte, rekabet imkânlarını eş seviyelere getirmekte, ekonomiye taze,dinç ve atik girişimciler kazandırmaktadır. Daha zinde ve taze girişimler ile ortaya çıkacak olan rekabetin, ağır aksak işletmelerin verimsizliğini bertaraf etmesi, finansal erişimin önemini ortaya koymaktadır (Rajan ve Zingales'den aktaran, Ağır ve Diğ.,2009). Birçok OECD ülkesine bakıldığında, banka şubelerine erişim düzeylerinin her 100.000 kişi için 29 şubeden fazla olduğu görülmektedir. Türkiye açısından bakıldığında, bütün dünya ortalamasının üzerinde olan erişim seviyesi, gelişmiş ülkelerin ve AB düzeyinin ise hayli altındadır. Bu durum Türkiye'nin bu alanda yürüyecek yolunun daha çok olduğunu ortaya koymaktadır (TCMB,2011).

Şekil 2. Dünyada Finansal Hizmetlere Erişim

Kaynak: IMF,2016

Finansal eğitim, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

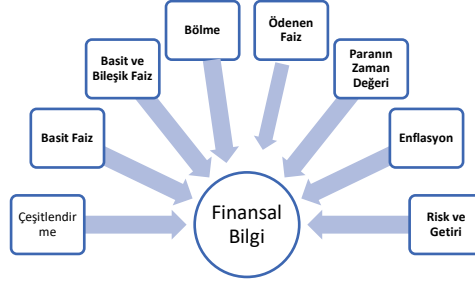
‘Finansal tüketicilerin ve yatırımcıların, finansal ürünler ile ilgili anlayışlarının geliştirildiği bir süreçtir. Bu süreç; bilgiyi, yönlendirmeleri ve objektif tavsiyeleri kullanarak, finansal risklerin ya da fırsatların farkına vararak iyi bir seçim yapmayı sağlayacak bir içeriğe sahiptir’ (Annamaria Lusardiand Olivia S. Mitchell,2006).

Finansal okuryazarlık için ise en kapsayıcı tanım yine OECD tarafından; ‘Tercihle bulunabilmeyi sağlayacak kadar bir farkındalığın, bilgi, tutum ve davranışların ve yeteneklerin birleşimi ile başarılı finansal karar verebilmektir’ şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca, finansal okuryazarlık, bilgi merkezli kararlar alan bireylerin finansal şartlarını yönetebilme becerileri olarak da tanımlanabilir (Alkaya ve Yağlı,2015). Yapılan tanımlamalara ilave olarak bu terimin üzerine yüklenen anlamlarda kayda değerdir. Şöyle ki, finansal okuryazarlığın öncelikli etki alanını, tasarruflar ve borç yükümlülükleri oluşturmaktadır. Finansal okuryazarlığın tasarrufu artıracığı ve borç yükümlülüklerine refah yaratacak bir içerik kazandıracağı beklenmektedir.

Finansal bilgi ise, finansal okuryazarlığın önemli öğelerinden biridir. Öyle ki bu bilgi, edinilmesi, birtakım çalışmalar gerektiren-ekonomi haberlerini ve finansal çevreyi takip etmek gibi- uygun finansal kararlar vermeyi olanaklı kılan bir niteliğe sahiptir (OECD,2017).

OECD bünyesinde, finansal eğitim alanında kurulmuş olan INFE (Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği) tarafından finansal kavramların bilinirliğini ölçen bir anket hazırlanmıştır. Bu anket ile 4 kıtada 15 ülke üzerinde çalışmalar yürütülmüş ve sonuçlar paylaşılmıştır. Bu 15 ülke, Macaristan, Estonya, Almanya, İrlanda, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Malezya, Polonya, İngiliz Virgin Adaları, Ermenistan, Arnavutluk, Peru, Norveç, Arnavutluk ve Güney Afrika’ dan oluşmaktadır. Ülkemizin yer almadığı çalışmaya, Sosyal ve Beşeri Alanlarda Stratejik Araştırma Proje Desteği bünyesinde Boğaziçi Üniversitesi aracılığı ile yürütülen bir çalışma ile Türkiye verileri de eklenerek bir karşılaştırma imkânı sağlanmıştır. Bu ankette, finansal bilgiyi ölçmeye yönelik 8 adet soru sorulmuştur (Şekil 3).

Şekil 3. Finansal Bilgi Ölçme Soru Alanları

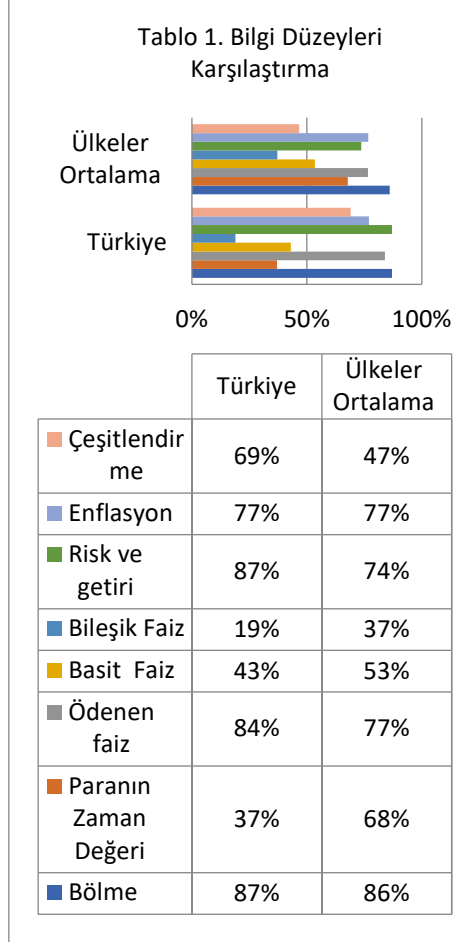
Bu sorulara verilen cevapların doğruluğu üzerinden ulaşılan sonuca göre, ülkelerin çeşitlendirme ve bileşik faiz hesaplamaları haricinde finansal bilgilerinin hemen hemen %50 üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ülkemizin, paranın zaman değeri konusunda diğer ülkelere nazaran geri kaldığı çalışmanın gösterdiği diğer bir sonuçtur (TEB,2015), (Tablo1).

Finansal tutum/davranış ise, OECD/INFE'nin finansal okuryazarlık tanımında yerini bulan şekliyle, kişiler gereksinimlerini karşılayabilecek bilgiye sahipler ise finansal karar alabilmek için, kararlarının üzerinde tutum ve davranışların tesiri söz konusu olacaktır. Örneğin, ilerde yatırımlarının değerini korumayacağı yönünde kanaati olanların, birikim yapmaktan kaçınması beklenecektir (TEB,2015).

Yine aynı çalışmada, 'Para harcamak içindir', 'Uzun vadede harcamayı yatırım yapmaya tercih ederim' ve 'Bugün için yaşar, yarın için hiç endişelenmem' ifadelerine katılımcıların itiraz edip etmedikleri tespit edilerek, finansal tutum değerlendirmesi yapılmıştır. Bunun sonucuna göre; Arnavutlar ve Perulu katılımcıların hemen hemen yarısı (%45) "Para Harcamak İçindir." ifadesine karşı çıkmışlardır. Bu soru katılımcıların para açısından ne kadar tutucu bakış açılarının olduğunu göstermektedir. Tam aksine, Ermenilerin yalnız %2'si ve Polonyalıların %12'si bu ifadeye karşı çıkmışlardır (TEB,2015).

Yine aynı çalışmadan hareketle, davranış biçimleri ile ilgili, ülkeler arasında gösterilen davranışlarda farklılıklar gözlemlendiğini söyleyebiliriz.

Son iki yılda çok az katılımcı finansal ürün tercihi için öneri almış veya bağımsız bilgiye müracaat etmiş ve araştırmıştır (en fazla öneri alan katılımcılar %16 gibi düşük bir oranla İngilizlerdir). Ülkemiz için ise bu oran %41'dir (TEB,2015).

Kaynak: TEB,2017

2. Ağrı

Ağrı ilinin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2010 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 542.022'dir. Nüfusun 275.785'i şehirlerde ikamet ederken, 266.237'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların oranı % 51, köyde yaşayanların oranı % 49'dur. Yine aynı nüfus sayımı sonucuna bakılırsa, il merkezinde nüfus 99 .336, ilin nüfus yoğunluğu ise km²başına 47 kişidir. Nüfus bakımından en büyük ilçeler Merkez, Patnos ve Doğubayazıt'tır. Yüzölçümü açısından en büyük ilçesi Doğubayazıt, nüfus bakımından en küçük ilçesi Hamur, yüzölçümü bakımından en küçük ilçesi Taşlıçay'dır.

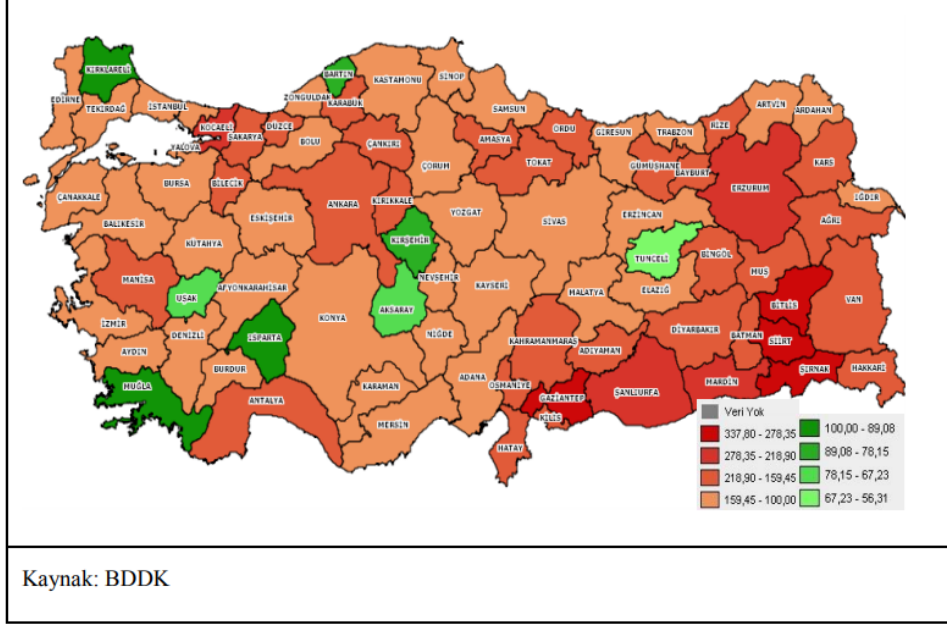
Ağrı ili; yıllık nüfus artış hızı, şehirleşme oranı, kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla ve sanayi kolunda çalışanların toplam istihdama oranı bakımından Türkiye ortalamalarının altındadır. Tarım sektöründe çalışanların toplam istihdama katkısı, Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Ağrı'da halkın geçimi, çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İran ile sınır komşusu olması ve Gürbulak sınır kapısı ile Doğubayazıt'ta ticaret gelişmiştir. Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı, dağcılık ve dağ turizmi açısından önemli bir merkezdir (TUIK,2010).

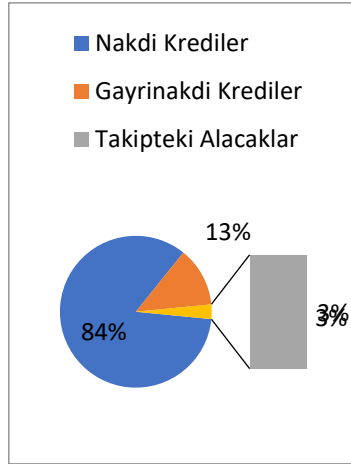
Tablo 2'de yer alan görsel üzerinden bir okuma yapılacak olursa, bankacılık verileri açısından, Ağrı ilinde mevduatın krediyi karşılama oranı Türkiye ortalamasının çok altındadır (BDDK).

Fin-Türk tarafından yayımlanan 2017 3. çeyrek sonrası döneme ait, nakdi kredi verilerine bakıldığında 85 milyona yakın bir takip miktarı olduğu ve bu miktarın toplam kredilere oranının %3 olduğu görülmektedir (Tablo 3). Tablo 4'te ise konut kredi tutarının 2/3'ü kadar kredi kartı riski olduğu görülmektedir (FİNTÜRK,2017)

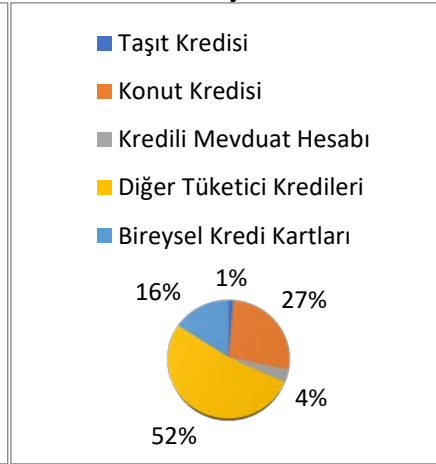
Tablo 2. Toplam Nakdi Kredi / Toplam Tasarruf Mevduatı (%)

Tablo 3. Ticari Krediler

Tablo4. Bireysel Krediler

Kaynak: FİNTÜRK

3. Anket Çalışması ve Analizi

Bu çalışmada Ağrı ili Merkez ilçesinde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârların finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek için anket uygulaması yapılmıştır. Anket literatürde kullanılan soruları içermektedir. Söz konusu anket bir tez çalışmasından alınmış olup tez sahibi Ayşegül Kaya'dan izin alınmıştır. Ağrı ili Esnaf ve Sanatkârlar Odası'ndan alınan bilgiye göre odaya kayıtlı 1600 üye

vardır. Bu üyelerden 66 üyeye ulaşılmış ve anketler bırakılarak geri dönüşü sağlanmıştır.

Anketin 16 sorusunun güvenilirliği %71 olarak ölçülmüştür.

Tablo 5. Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alpha	N of Items
0,718	16

Araştırmaya katılan 66 üyenin demografik yapısı, aşağıda yer aldığı gibi %92,1 erkeklerden, %5,3 kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyetiniz	Frekans	Yüzde
Erkek	62	93,9
Kadın	2	3,0
Toplam	64	97,0
Cevap Vermeyen	2	3,0
Toplam	66	100,0

Araştırmaya katılan 66 kişinin eğitim durumlarına bakıldığı zaman ise %34,8'inin lise mezunu olduğu gözükmemektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Eğitim Durumu Dağılımı

Eğitiminiz	Frekans	Yüzde
İlkokul	8	12,1
Ortaokul	10	15,2
Lise	23	34,8
Önlisans	7	10,6
Lisans	16	24,2
Lisans Üstü	1	1,5
Total	65	98,5
Cevap Vermeyen	1	1,5
Toplam	66	100,0

Katılımcıların işletmelerinde çalışan sayısı açısından yapılan sınıflandırmada en büyük payı % 63,6 ile 0-10 kişi arasında çalışan grubu seçeneği almıştır (Tablo 8).

Tablo 8. İşletmelerde Çalışan Sayısı

İşletmedeki çalışan sayısı	Frekans	Yüzde
0-10 kişi	42	63,6
11-50 kişi	14	21,2
51-250 kişi	6	9,1
250 den fazla	3	4,5
Toplam	65	98,5
Cevap Vermeyen	1	1,5
Toplam	66	100,0

Katılımcıların kendilerini finansal açıdan puanlamaları ile ilgili istatistikler ise aşağıda yer alan tablodaki gibidir. Tabloya göre en yüksek pay ‘orta düzey’ seviyeye ait gözükmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Finansal Bilgi Düzeyi

Finansal Bilgi Düzeyiniz	Frekans	Yüzde
Çok Düşük	6	9,1
Düşük	7	10,6
Orta	24	36,4
Yüksek	19	28,8
Çok Yüksek	9	13,6
Total	65	98,5
Cevap Vermeyen	1	1,5
Total	66	100,0

Katılımcıların ancak %36'sı faiz hesaplama sorusuna doğru yanıt verebilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Faiz Hesaplama Bilgi Dağılımı

Yıllık %2 faiz oranı garantisi ile mevduat hesabına yatırılan para ilk yılın sonunda hesapta kaç TL olur?		
Faiz Sorusu	Frekans	Yüzde

Doğru	24	36,4
Yanlış	19	28,8
Total	43	65,2
Cevap Vermeyen	23	34,8
Total	66	100,0

Enflasyon sorusuna ise katılımcıların %50'si doğru cevap vermiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Enflasyon Bilgi Düzeyi

Tasarruf mevduatınızın yıllık getirisi %1 ve aynı dönemde enflasyon oranı %2 ise yılsonunda satın alma gücünüz ne olmuştur?		
Enflasyon Sorusu	Frekans	Yüzde
Arttı	2	3,0
Azaldı	33	50,0
Değişmedi	8	12,1
Fikrim yok	12	18,2
Total	55	83,3
Cevap Vermeyen	11	16,7

Total	66	100,0
-------	----	-------

Katılımcıların eğitim durumu ile faiz bilgisinin doğru orantılı olduğu görülmüştür. Ön lisans mezunlarının tamamı soruyu doğru yanıtlamıştır (Tablo 12).

Katılımcıların finansal kararlarını etkileyen tutum ve davranışlarını anlayabilmek

Tablo 12. Eğitim Düzeyi ve Basit Faiz Bilgisi				
	Yıllık %2 faiz oranı garantisi ile mevduathesabına yatırılan para ilk yılın sonunda hesapta kaç TL olur?	Total		
		Doğru	Yanlış	
Eğitiminiz	İlkokul	1	3	4
	Ortaokul	5	5	10
	Lise	9	5	14
	Önlisans	4	0	4
	Lisans	5	6	11
Total		24	19	43

için paraya bakış açısı ölçülmeye çalışılmıştır. Parayı bir araç olarak görenlerin oranı %22,7 olarak tespit edilmiştir. Parayı bir araç olarak görmeyenlerin oranı ise %27 olarak ölçülmüştür (Tablo 13).

Tablo13. Finansal Tutum Dağılımı

Para harcamak içindir.	Frekans	Yüzde
Tamamen katılıyorum	15	22,7
Katılıyorum	3	4,5
Kararsızım	7	10,6
Katılmıyorum	10	15,2
Tamamen katılmıyorum	18	27,3
Total	53	80,3
Cevap Vermeyen	13	19,7
Total	66	100,0

Katılımcıların finansal ürün bilgisini ölçen soruda en çok bilinen finansal ürün tahmin edilebileceği gibi kredi kartı olmuştur (Tablo 14).

Tablo 14. Finansal Ürün Bilgisi

Finansal Ürün Bilgisi	Cevaplar	
	N	Yüzde
Bireysel Emeklilik Sözleşmesi(BES)	24	13,2%
Yatırım Fonu	9	4,9%
Mortgage Kredisi	7	3,8%
Teminatlı Banka Kredisi	25	13,7%
Teminatsız Banka Kredisi	19	10,4%
Kredi Kartı	39	21,4%
Cari Hesap	15	8,2%

Tasarruf Hesabı	10	5,5%
Sigorta	22	12,1%
Hisse Senedi	5	2,7%
Tahvil- Bono	3	1,6%
Döviz Tevdiat Hesabı	3	1,6%
Sükuk Kira Sertifikası	1	0,5%
Toplam	182*	100,0%

*Çoklu yanıt olduğu için örneklem sayısı 182 olmuştur.

Tablo 15'e bakıldığı zaman finansal ürün bilgisi ile finansal tutumun doğru orantılı olduğu fark edilmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Finansal Tutum – Finansal Ürün Bilgisi

	Bugün için yaşarım, yarını yarım düşünürüm.					Toplam
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	
Bireysel Emeklilik Sözleşmesi(BES)	2	3	3	4	7	19
Yatırım Fonu	1	2	2	0	4	9
Mortgage Kredisi	0	1	1	1	4	7
Teminatlı Banka Kredisi	2	4	4	3	9	22
Teminatsız Banka Kredisi	3	3	2	2	6	16
Kredi Kartı	5	6	6	3	14	34
Cari Hesap	1	3	2	2	6	14
Tasarruf Hesabı	0	2	2	2	4	10
Sigorta	2	2	3	5	6	18
Hisse Senedi	0	1	0	0	3	4
Tahvil- Bono	1	0	0	0	1	2
Döviz Tevdiat Hesabı	0	0	0	0	3	3

Sükuk Kira Sertifikası	0	0	0	0	1	1
Toplam	7	9	7	9	19	51

SONUÇ

Finansal okuryazarlığı, bir anlayış ve farkındalık kriterleri üzerinden yorumlamak mümkündür. Günümüz dünyasında ekonomik konjonktürün etki alanında olan kişiler ve işletmeler bu anlayış ve farkındalık ile finansal kararlar vermektedirler. İşletmelerin bireylere göre daha hacimli kararlar vermek zorunda kaldıkları bir gerçektir. Bu nedenle işletmeler, genel ekonomik sistemin selameti için büyük bir paya sahiptir. Büyük şirketlerin uzmanlardan oluşan finans departmanlarının olduğu düşünülürse, bireysel finansal okuryazarlık ile kastedilen alanda mikro işletmelerin de varlığı kaçınılmazdır.

Bu bağlamda, Ağrı ili Merkez ilçesinde Ağrı Esnaf ve Sanatkarlar Odası'na kayıtlı esnaflar üzerinde finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın gösterdiği sonuçlardan biri, kredi kartının finansal erişim açısından anahtar bir ürün olma özelliği taşıyor olmasıdır. Kredi kartından sonra teminatlı banka kredisi ve takiben bireysel emeklilik, finansal olarak bilinirliği yüksek ürünlerdir.

Bireysel emekliliğin bilinirliği ise son dönemde uygulanan teşvik sistemlerinin bir başarısı olarak okunabilir.

Çalışmanın gösterdiği diğer bir sonuç ise, işletme sahiplerinin temel düzeyde bir finansal okuryazarlık seviyesinde olduğudur. Bu açıdan finansal okuryazarlıktan beklenen tasarruf etkisinin zayıf olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Ülkemizde enflasyonun payı ile yüksek seyreden bir faiz ortamı söz konusudur. Bu durum yatırımlar için olumsuz bir etki yaratmaktadır. Enflasyonla mücadele için üretim yapan bir ekonomi ne kadar önemli ise faizlerin seyri açısından kaynak yetersizliği de o kadar önemlidir. Söz konusu kaynak yetersizliğini giderecek bir anlayış ile ekonomik aktörlerin hareket etmesi iyi düzeyde bir

finansal okuryazarlığı ve uzun vadeli bir bakış açısını gerektirmektedir. Bu gereklilikleri karşılamanın yoluda kuşkusuz eğitimden geçmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlığın eğitim sistemimiz içerisinde bir yer alması sağlanmalıdır.

Diğer bir açıdan finansal kuruluşlarla finansal tüketiciler arasındaki vekillik probleminin sistemi krizlere sürüklediği bir gerçektir. Bu bağlamda, yakın bir zamanda kredi kart limitlerine getirilen yasal sınırlamalar gibi düzenlemelerin sistemin selameti için ayrı bir öneme sahip olduğunu söylemek gerekir.

Kaynakça

- Alkaya A.ve Yağlı İ. (2015). “Finansal Okuryazarlık- Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi TheJournal of International SocialResearchCilt8, Sayı40, 585-599.
- ACCA(Tescilli Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği) Report (2014). “Financial educationforentrepreneurs: whatnext?”, <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/small-business/pol-tp-fefe.pdf>, Erişim Tarihi: 10.12.2017.
- Ağır, H., Peker, O., Kar, M. (2009) “Finansal Gelişmenin Belirleyicileri Üzerine Bir Değerlendirme: Literatür Taraması”, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Cilt3, Sayı2,31-62.
- Annamaria Lusardiand Olivia S. Mitchell(2007), “Financial Literacyand Retirement Preparedness: Evidenceand Implications For Financial Education”, Bussiness Economics, January 2007, 35-44.
- Aslan Özgür ve Küçükaksoy İsmail, (2006) “Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı 4, 12-28.
- Burges, R., ve Pande, R. (2005). Can RuralBanksReducePoverty? EvidencefromtheIndianSocialBanking Experiement, AmericanEconomicReview, 95, 780-795.

- DünyaBankası,Honohon, (2014),“Financial Inclusion”,
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16238/9780821399859.pdf>, Erişim Tarihi: 04.12.2017.
- FİNTÜRK (2017), <http://ebulten.bddk.org.tr/finturk#>
- IMF (2016),<http://data.imf.org/?sk=E5DCAB7E-A5CA-4892-A6EA-598B5463A34C>,
Erişim tarihi: 05.12.2017.
- Ncube, M. ve Senbet, L. W. (1997). Perspectives on Financial RegulationandLiberalisation in Africa Under Asimetric Information andIncentiveProblems. Journal of AfricanEconomies, 6(1): 2988.
- OECD (2017), “G20/OECD INFE Report on Adult Financial LiteracyIn G20 Countries”,
<http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/G20-OECD-INFE-report-adult-financial-literacy-in-G20-countries.pdf>, Erişim Tarihi:14.12.2017.
- TCMB(2014), “Finansal Eğitim Programlarının Değerlendirilmesine Yönelik INFE Üst Düzey İlkeleri”, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e34f18f7-1ae1-4743-90df-d1974f81ffe4/OECD_INFE_USTDUZEY_ILKELERI.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=e34f18f7-1ae1-4743-90df-d1974f81ffe4, Erişim Tarihi: 14.12.2017.
- TCMB (2011), “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim”,
http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/3b95f7ac-a33f-467f-89c9-ffeaa012c4a1/finansal_egitim.pdf?MOD=AJPERES,Erişim Tarihi:23.12.2017.
- TEB (2015), “Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi”,
<https://www.teb.com.tr/document/finansal-okuryazarlik-ve-erisim-endeksi.pdf>,Erişim Tarihi: 05.12.2017.
- TUIK (2010),
http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=176.